

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפשוט"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

ב' אייר

קדושים

גליון לב (תצא)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

שנת העיבור, תהא שנת משיח טובה, שנת תשמט ידיך

שנת המאתיים להולדת כ"ק אדמו"ר הצ"צ

שנת הארבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

בי"ה. עשי"ק פי קדושים, בי אייר, שנת תשמט ידך.

תוכן הענינים

שיחות

- 5 גימטי העמידו תלמידים הרבה.
5 לידת - בריאת אדה"ר.

לקוטי שיחות

- 6 ונשלמה פרים שפתינו לענין תפלה.
7 יציאת כהן לביתו בגמר עבודתו.
8 מצוה דרבנן.
9 שינויים בסדר קרבן פסח בסידור אדה"ז.
10 הסיום אחר נוסח סדר קרבן פסח.
11 חיבור רצוי"ש בעבודת האדם.
12 הלי "דת האמת" (גליון).

אגרות קודש

- 12 טעם מצה.

מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א

- 14 אכילת מצה לפני חצות
16 פעולת היחוד למעלה באדם באופן נצחי

רמב"ם

- 17 ברכת עירוב תבשילין ועירובי חצירות
18 מניין המצות הקצר לחרמב"ם (גליון)

נגלה

- 19 כוונות דספה"ע

שונות

- 21 תשובת כ"ק אד"ש בנוגע החידוש בהתורה דלעת"ל
22 ביאור אדמוני"ע לשער היחוד
22 תפילה בציבור

מספר פאקסמיליא לשלוח הערות: 9289 - 439 (718)

ש י ח ו ת

א. בקשר למי"ש כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדות דשבת שעברה (פי' אחרי) בפרקי אבות (פי"א מ"א): "והעמידו תלמידים הרבה", ובהמשך לזה עורר וזירו להשתדל במבצע חינוך ובפרט שהשנה היא שנת הילד והילדה.

הנה יש להמתיק שייכות המשנה ד"העמידו תלמידים הרבה" ל"שנת הילד והילדה" עפ"י השתוות הגימטריא שלהם -
 - "העמידו תלמידים הרבה" = 881.
 - "שנת הילד והילדה" (עם הכולל) = 881.

הרב מיכאל זאמינסקי
 - תושב השכונה -

ב. בשיחת ש"פ שמיני כ"ה אדר ש.ז. (מוגה) בהערה 29 בשוה"ג בסופו, בנוגע ליום הולדת לאחר ההסתלקות, כותב וז"ל: "כיון שהנשמה נמצאת בגי"ע, המקום שבו היתה לידת אדה"ר, כני"ל ס"ג" ע"כ. ובסי"ג שם: "בדוגמת אדה"ר שבתחילת בריאתו הי' בגי"ע" ובהערה 25 שם: "אף שבריאתו היתה חוץ לגי"ע ואח"כ הביאו הקב"ה לגי"ע - כפשטות הכתובים..." ובשוה"ג שם בסופו: "משמע שנטיעת הגי"ע היתה לאחרי בריאת האדם".

ולכאורה, מכיון שלא שייך ענין הלידה כפשוטו אצל אדה"ר, אזי, אם נניח שענין לידתו הי"ה בריאתו, הנה, מהמבואר בסי"ג נראה שלא היתה לידת אדה"ר בגי"ע, אלא מחוצה לה, ואח"כ נכנס לשם בתחילת בריאתו. וכך מוסבר ג"כ בארוכה בשיחות ש"פ בראשית תשמ"ה (הנחות בלה"ק התוועדויות א', סעי' יב, התוועדות ב', סעי' כב), אשר ע"פ פשוטו של מקרא וסדר הכתובים, הרי הסדר הוא כני"ל. ע"ש בארוכה. (ועי"פ משי"כ בלקו"ש חכ"ד ע' 193, אשר בבריאת אדה"ר נתחדש הענין דגילוי אלקות למטה, הרי מובן אשר בריאתו (לידתו) שייכת למטה דוקא).

והיות שע"פ משי"כ בשוה"ג להערה 29, נראה אשר לידתו של אדה"ר היתה בגי"ע, מוכך שלידתו ובריאתו הם שני דברים

נפרדים, וצלה"ב מהו החילוק ביניהם. ואולי אפ"ל ע"פ המובא בשיחה ס"ג ובהערה 24 עה"פ "אני היום ילדתיך", שביום הולדת שבכל שנה הי"ה נולד מחדש, ובהיות אדה"ר בגי"ע ביום ששי למעשה בראשית שהוא הוא "יום הולדתו", הי"ה נולד מחדש במשך כל היום הזה בגן עדן עצמו. לכן אפשר לומר שהגי"ע הוא (גם) מקום לידתו של אדה"ר, כנ"ל בהערה 29 בשוה"ג.

הרב מיכאל דהאן
- תושב השכונה -

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

ג. בלקו"ש ערב פסח (בסעי' ב') מביא לשון השלי"ה לענין אמירת סדר קרבן פסח וז"ל: ונשלמה פרים שפתינו ע"כ תקנו אנשי כנסת הגדולה התפלה כנגד התמידין ותפלת המנחה היא נגד תמיד של בין הערביים וכ"כ עכ"ל, משא"כ אדה"י השמיט התיבות "ע"כ תקנו אנשי כנסת הגדולה התפלה כנגד התמידין .." עיי"ש הביאור בארוכה.

והנה בברכות כ"ב, פליגי אמוראי אם תפלות אבות תיקנום, או כנגד תמידין תיקנום, ומסיק שם דגם למי"ד אבות תיקנום אסמכינהו רבנן אקרבות עיי"ש, וע"י כסי"מ ה"ל תפלה פ"א הי"ה דסב"ל דהרמב"ם פסק כמי"ד דכנגד קרבנות תיקנום, אבל בלח"מ שם כתב דהרמב"ם פסק דאבות תיקנום אלא דאסמכינהו רבנן אקרבות, וע"י גם באור שמח שם פ"ג הי"ט ובמעשה רקח שם שכתבו כהלח"מ, (וכמו שכתב הרמב"ם בה"ל מלכים רפ"ט דאברהם: התפלל תפלת שחרית וכ"כ ויצחק הוסיף תפלת מנחה וכ"כ). וע"י גם שו"ע אדה"י ריש סי' פ"ט שכתב דאנשי כהני"ג תיקנו להתפלל בכל יום ג' תפלות שהתפללו האבות וכ"כ דמשמע דסב"ל ג"כ דאבות תיקנום אלא דאסמכינהו אקרבות.

ולפ"י? י"ל דהשלי"ה קאי כשיטת הכסי"מ דפסקינן כמי"ד דכנגד קרבנות תיקנום, נמצא דכל תקנת התפלה היא רק משום הקרבנות, ולכן אי"ש מ"ש "ונשלמה פרים שפתינו ע"כ תקנו אנשי כנסת הגדולה התפלה כנגד התמידין כו"כ כיון דזהו בעצם כל יחוד התקנה כנגד קרבנות משום ונשלמה פרים

שפתינו, אבל אדה"ז סב"ל להלכה כמ"ש הלח"מ דתקנת התפלה הוא משום האבות אלא דאסמכינהו אקרבנות לענין זמני התפלה, וכדפירש כן בס' האשכול סי' י' וז"ל: והא דאמרינן אברהם תקן תפלת שחרית תקנה לכל העולם ופרסמה לכל כיון שנענה בה והכין מסקנה דגמרא אבות תקנו שחרית מנחה וערבית, ואסכינהו רבנן אקרבנות ואזמן קאי כו' עכ"ל, ועיי' גם בצ"ח ברכות שם שכן פירש דרבנן אסמכינהו אקרבנות לגבי זמן תפלה שהזמן יהי כמו בקרבנות עיי"ש, וכ"כ ביד דוד שם, ובאור שמח הני"ל, דל"ז מובן דלכן לא כתב אדה"ז כהשלי"ה דמשום ונשלמה פרים שפתינו תקנו ענין התפלות, כיון דתקנו משום האבות, והקרבנות הם רק לענין הזמן.

ובאמת היי אפשר לומר עוד, דבזה גופא דאבות תיקנום ואסכינהו רבנן אקרבנות מצינו גם פירוש אחר, דאף דאבות תיקנום מ"מ מפני תקנתם לא היינו מחוייבים לאומרם, ואתי רבנן ואסמכינהו אקרבנות כדי שיהו חובה, וכמ"ש בשטמ"ק שם, וביאר דבריו בבית יוסף שם ומהר"ץ חיות שם עפ"י מ"ש הרמב"ם בפיהמ"ש חולין סוף פרק גיד הנשה עיי"ש, ואין למדים דבר מקודם מ"ת וכו' עיי"ש, ונמצא דכל החיוב הוא רק בשביל הקרבנות, (וראה הערות וביאורים גליון ר"א סי' ד' בארוכה) וזה מתאים ג"כ לפי השלי"ה דכל התקנה היא משום ונשלמה פרים שפתינו, משא"כ לפירוש הראשון החיוב הוא משום האבות והקרבנות פועלים רק לענין הזמן כנ"ל, ולכן לא שייד לומר דתיקנו ענין התפלות משום ונשלמה פרים שפתינו.

ד. ב) בהמבואר בלקו"ש פי אחרי (סעי' ד') דכיון דפרישת כהן גדול מביתו לפני יוהכ"פ הוא ראשית עבודתו, לכן היציאה לביתו הוא גמר וסיום העבודה, צריך ביאור דאיזה שייכות ישנה במה שיוצא לביתו לעבודת יוהכ"פ דנימא דזהו סיום וגמר העבודה? וגם לפי מ"ש בסעי' ה' דהא דבעינן שיחי נשוי הוא להדגיש דה"פ"ר שמביא הוא בתור איש פרטי כו' עיי"ש, צ"ב דאיפה מתבטא במה שיוצא לביתו דנפעל כפרת יחיד עבור ביתו, ועוד דאם בזה מתבטא כפרה פרטית, א"כ אין זה שייד להכלל דנימא דמשום זה כולם מלוין אותו לביתו? ויל"ע בכ"ז עוד.

ה. ג) בהמדובר בהתוועדות דשי"ק בענין תרומה מדרבנן אם אפשר לצאת ע"י ברכה על תרומה דאורייתא, ולכא"י הספק הוא אם תרומה דרבנן היא אותה האיכות של תרומה דאורייתא או לא, יש להעיר במ"ש הרמב"ם בפ"ד מהל' ממרים דאם חלק עליהם בגזירה מן הגזירות שגזרו בדבר שיש בשגגתו חטאת וזדונו כרת כגון שהתיר חמץ ביום י"ד בניסן בשעה ששית או אסור בהנאה בשעה חמישית ח"ו חייב מיתה וכו', אבל הרמב"ן בספר המצוות בשורש א' חולק עליו עיי"ש, ובקונטרס דברי סופרים להגרי"א וואסערמאן (סי' א' אות ל"ב) הביא בשם הגרי"ח לבאר פלוגתתם דהרמב"ן סב"ל דנהי נמי שנצטוונו לשמוע דברי חכמים, מ"מ אין בהן איסור מצ"ע, כגון שניות לעריות מדאורייתא אינן איסור ביאה אלא שיש ציווי כללי לשמוע לדבריהם, משא"כ הרמב"ם סב"ל שיש על כל דבר ודבר מדרבנן איסורו המיוחד, וכמ"ש הרמב"ם בפ"ב מהל' סוטה ה"ח לגבי סוטה דאפילו עבר על איסור ביאה מדרבנן אין המים בודקין את אשתו כו' ומוכח מזה כי האיסור הוא איסור פרטי של ביאה, לכן שייך לומר דבזה אינו מנוקה מעון, כי אם הוא איסור כללי לא שייך לומר ע"ז דאינו מנוקה מעון, וזהו ג"כ דפליגי לענין חמץ, דלפי הרמב"ם יש כאן איסור פרטי של חמץ וחמץ הוא דבר שזדונו כרת אם הוא חמץ דאורייתא, לכן שייך בזה הענין דזקן ממרא, משא"כ לפי הרמב"ן אין זה איסור חמץ כלל ואינו שייך להכרת יש באיסור חמץ. עיי"ש בארוכה, דלפי"ז מובן גם בעניננו לענין מצוה דרבנן דלפי הרמב"ם יש בזה ענין פרטי גם מח"ת משא"כ לדעת הרמב"ן, ועי' בירושלמי סוכה פ"ג ה"ד הכל מודים ביו"ט הראשון שהוא אומר על נטילת לולב, מה פליגי בשאר כל הימים, ר' יוחנן אומר על נטילת לולב, וריב"ל אומר על מצות זקנים, דלכאורה גם הכא פליגי כהני"ל, אלא דלפי"ז שלהלכה מברכים על הענין פרטי מסתבר שהוא ענין פרטי, וגם רבנן תיקנוהו באופן כזה שיחיי בדומה לתרומה מח"ת, ועי' בציונים לתורה כלל ו' לענין תרומה דרבנן שיש בו ענין פרטי כמו בשל תורה, וראה בסי' שערי טהר ח"ו סי' ל"ג בארוכה, וכ"ז כתבתי בחפזי ויליע עוד בכ"ז.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
ר"מ בישיבה

ו. בלקו"ש ערב פסח בתחלתו איי דסדר קרבן פסח שהביא אדה"ז בסידורו הוא ע"פ הנוסח בסי סדר היום ובהערה 1 שם "אלא שבכמה שינוים" וכנראה שהכוונה אינו לשינוים קלים (כדבריו בסוף הענין זהו הענין בקיצור גדול וצריך הירא וחרד כו' גי'ז הוא בסדר היום וכו' אלא בשינוים קלים, ראה הערה 32). וראיתי שני שינוים בולטים בנוסח אדה"ז לגבי הנוסח בסדר היום שלי"ה כו'.

(א) בתחלתו בנוסח סדר היום "אחר שחיתת תמיד של בין הערבים ואחר הטבת הנרות של בין הערבים, ואין זורקין דם הפסח עד שישחטו התמיד ויזרקו את דמו וממרסים כו' ואחר כך יזרק דם הפסח, ואין שוחטין את הפסח על החמץ, וזורק דם הפסח." ואילו בנוסח אדה"ז כו' תיכף בתחלתו "ואחר שחיתת תמיד של בין הערבים ואחר הטבת נרות של בין הערבים ואין שוחטין את הפסח על החמץ ואם שחט קודם לתמיד כשר ובלבד שיהא אחד ממרס בדם הפסח כדי שלא יקרש עד שיזרקו דם התמיד."

והיינו (א) שאדה"ז הקדים הא ד"אין שוחטין את הפסח על החמץ" בתחלתו, (ב) הוסיף "ואם שחט קודם לתמיד כשר".

(ב) בהמשך הענין קרוב לסופו "נכנסה כת הא' נתמלאה העזרה ונעלין אותה, ובעוד שהם שוחטין ומקריבין הלויים קוראין את ההלל", ואדה"ז השמיט תיבת "הלויים".

והנה שינוי הא' הנ"ל מובן בפשטות, כי המקום ד"אין שוחטין את הפסח על החמץ" מקומו תיכף בתחלת הענין, ולא לאחרי שכבר מדובר ע"ד זריקת דם הפסח וכו'. וכן מובן ההוספה "ואם שחט קודם לתמיד כשר ובלבד כו'", שמוכרח הוא שזהו הפירוש גם להנוסח בסדר היום "וממרסים בדם הפסח כדי שלא יקרש עד שיזרקו דם התמיד" [וכמ"ש היעבץ בסידורו על נוסח סדר היום שכתב שם "קושי' ה' מ"ש וממרסים בדם הפסח שגגה היא כי לא נזכר זה אלא בעבר ושחט הפסח קודם התמיד ומאן דכר שמי' ונראה שהשמטה היא בלשונו חסורי מחסרא וה"ק ואם קדם כו"ו וצ"ע מה שבשלי"ה וסידור האריז"ל העתיקו כמו שהוא ב"סדר היום"].

אבל שינוי הב' השמטה דתיבת "הלויים" שבסידור אדה"ז לכאוי צ"ע. ועפ"ז יש לעיין במה דכ"ק אדמו"ר שליט"א בהגדה

ציין על הנוסח בסידור אדה"ז "קוראין את ההלל - הלויים (תוספתא פסחים, ספ,ד)" והרי אדה"ז השמיטו מהנוסח בסדר היום ושלייה כו'. וביותר יוקשה ע"פ האריכות במכתבי כ"ק אדמו"ר שליט"א שנדפס בהוספות להגדה שאף שכל המפרשים נקטו, שהוא פלוגתא ברש"י ותוס', דלדעת רש"י (פסחים סד א סוכה נד,ב) ישראל קראו את ההלל, ורק לדעת התוס' והרמב"ם הלויים קראו את ההלל, ביאר שם כ"ק אדמו"ר שליט"א, דגם בדעת רש"י יש לבאר דס"ל דרק הלויים קראו את ההלל עייש בארוכה, ולכאורה מזה שאדה"ז השמיטו מנוסח סדר ק"פ שלו, משמע קצת שגם אדה"ז ס"ל שמחלוקת בדבר, ולכן כי בלשון סתמא בכדי לא להכנס בהמחלוקת [אבל להעיר שגם בסידור האריז"ל ר"ש מרשקוב, וכן בסידור שתיקן ר' אשר לבוב תקמח ג"כ ליתא תיבת "הלויים", בסידור קול יעקב איתא, בסידור זאלקאווא תקמא אינו ברור, וכנראה שיש שם ט"ס עייש].

ואולי השמיטו אדה"ז כי ס"ל, שגם אם אומרים שהלויים קוראין את ההלל, אי"ז מדין לוי, ומדין עבודה דהלויים אלא שהיא אמירה השייכת לכל ישראל, אלא שהלויים אמרו זה במקום כל ישראל, ראה במכתב הנ"ל דכ"ק אדמו"ר שליט"א במילואים (סד, ב), באופן הב'. ועצ"ע.

הרב מ. שפירא
- תושב השכונה -

ז. בנוגע לאמירת סדר קרבן פסח ערב פסח אחרי מנחה, שלאחרי הנוסח של סדר קרבן פסח מסיים אדה"ז בסידורו "זהו הענין בקיצור גדול וצריך האדם הירא וחרד על דבר ה' לקרות אותו בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו וידאג על חורבן הבית ויתחנן לפני ה' בורא עולם שיבנה אותו במהרה בימינו אמנ" - זה הרבה שנים ששקוי"ט בביהמ"ד אם צריכים לומר בדיבור גם סיום זה בלשונו שכותב אדה"ז בסידורו, או שזוהי רק הוראה אל האדם, שעליו לדאוג ולהתחנן כו' (ועד"ז שקוי"ט בעוד מקומות עד"ז בסידור).

והנה ראיתי בלקוי"ש ערב פסח שנה זו סוסי"ז מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א איך שאמירת סדר קרבן פסח מביא האדם שירגיש החסרון שאין לו העילוי דהקרבת קרבן בגשמיות ובפועל ממש (ומסיים בהשיחה) "ולכן בהמשך לקריאת סדר קרבן פסח 'בזמנו

שתעלה קריאתו במקום הקרבתו - ידאג על חורבן הבית ויתחנן לפני ה' בורא עולם שיבנה אותו במהרה בימינו - (וחותם) אמנ"י. עכלה"ק.

ומלשון קדשו "וחותם אמנ"י משמע שקאי על האדם שצריך לחתום באמירת אמנ, שהרי מהמשך הלשון בקטע זה לא משמע שקאי על לשון אדה"ז, שאדה"ז חותם ב"אמנ", אלא שקאי על האדם, שצריך לדאוג ולהתחנן עד ש"חותם" אמנ.

ולא באתי אלא להעיר.

התי נח גרינבערג
- תות"ל 770 -

ח. במשיחת ש"פ צו ס"ג ואילך מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א ב' ענינים בכללות מעשה הפרה - אש ומים, שהם רצוא ושוב. ובעבודת כאו"א בתומ"צ צ"ל חיבור שניהם יחד.

וזלח"ק: "מצוות עצמן טיילן זיך (מער בפרטיות) אויף די צוויי תנועות - מצוות עשה (שוב) און מצוות לא תעשה (רצוא), קום ועשה - המשכה, און שב ואל תעשה - העלאה...". עכלה"ק ועיי"ש בארוכה. וש"נ.

ויש להעיר, שעד"ז (שכאן בהשיחה מבאר התנועות של אש ומים בכיוון החיובי של קיום ושמירת תומ"צ. כן לאידך) מבואר בלקו"א של המגיד כיוון השלילי של התנועות דאש ומים בנוגע לתורה ומצוות. וז"ל (סוסרני"ט, ע"י סז, ב): "ידוע שיש שני מיני יצה"ר . . . אש ומים . . . המחטיא את האדם ח"ו, א' המבטלו מלקיים מצוות עשה הוא דמיון המים שטבעם קר ולח כך הוא נותן באדם קרירות וחולשת וכבדות הגוף ועצלות שהי' נמנע מלקיים מצוות בוראו. והיצה"ר חב' הוא המחמם ומלהיב את האדם ר"ל דמיון האש לעבור על ל"ת...". עכ"ל ועיי"ש.

ועפ"ז י"ל שזה לעומת זה עשה ה', והיינו היצה"ר של מים משתדל לנגד המצוות שבתנועת מים. והיצה"ר של אש מנגד להמצוות שבתנועת אש.

התי משה שאנאוויטש
- תלמיד בישיבה -

ט. בהערות וביאורים שי"ל לקראת יום תבחיר י"א ניסן (גליון לא (תצ)) נדפס ביאור ארוך מהרב שלום דובער שי וואלפא בלקו"ש חג הסוכות תשמ"ח הערה 2: "וצריך חיפוש לכאורה מקור הלשון "דת האמת" ובקרא (אסתר ג, ח) "דתיחה שונות" לשון רביס". ראה בארוכה דבריו שם.

והנה לפלא שלא ראה ה"השמטה" שנדפס בלקו"ש ברכה תשמ"ח (שבוע לאחר שיצא לאור לקו"ש חג הסוכות הני"ל), וע"פ ההשמטה ההוא מבוארים כמה מהדברים שנתקשו וכו'.

ולהעיר גם מספר השרשים לרד"ק ערך "דתי" שמביא הפסוקים ממגילת אסתר "שנזכר בהם 'דתי'", ומפרש הרד"ק "ענין הכל התורה והחוק".

הרב א. ב. הכהן
- מעלבורן אוסטרלי -

א ג ר ו ת ק ו ד ש

י. באגרות קודש לכ"ק אדמו"ר שליטי"א חי"א עי' מי (מכ) כ"ז ניסן תשט"ו) כותב בא"ד וזלה"ק "דא"ג מה שהביא כת"ר בתשובה זו ראוי דמצה מצ"ע צריך להיות בה טעם מחולין קב"א, לפלא שלא ציין לברכות לח ע"ב שמפורש הדבר שצ"ל טעם מצה, משא"כ בחולין ששם הטעם שהמחה אי"ז לחם עוני, כסגנון הלשון בגמ', או משום דלא הוי לחם כלל (עיי"ש בהגהות שיט"מ ובצ"פ על הרמב"ם הל' חו"מ (פ"ז) [פ"ו] ה"ו וה"ב) ובשוה"ג "ומש"כ בבי"ח סו"ס תסא ד"ה ובמצה השרוי צ"ע" עכלה"ק.

והנה ז"ל הבי"ח שם בסי"ד "וכן הא דתניא ר"פ כ"ש דף לה ע"א המחחו וגמעו אם מצה היא אין יוצא בה יד"ח היינו משום דאין בה טעם ואין בעינן ראוי לטעום מצה" עכ"ל.

ובפשטות הקושי על הבי"ח הוא דבגמ' חולין קכ ע"א מבואר בהך "דהמחהו וגמעו אם מצה היא אין יוצא בה י"ח" דהטעם

הוא משום "לחם עוני קאמר רחמנא והאי לאו לחם עוני", וא"כ איך כתב הבי"ח שהטעם משום דבעינן טעם מצה? ובפרט לפמ"ש בהגהות ש"מ שם שהטעם דלא מיקרי כלל לחם וכ"מ ברש"י לפסחים לה ע"א (מצויין בצ"פ המובא במכ"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ובגליון מהרש"א לחולין שם) דאינו יוצא בה ידי"ח "דלאו דהך אכילה קאכיל ליי" וחינו דאייז אכילה כ"א שתי, וכמבואר בגמ' חולין שם דמה דחמץ ענוש כרת הוא דכתיב כל נפש לרבות השותה [ועי' בקובץ ענינים שמקי' על רש"י פסחים דאי לאו דרך אכילה הוא למה עובר עלי' ביו"כ ומתרץ דלאו דרך אכילה הוא אלא שתי ולכן ביו"כ עובר עלי' דעובר גם אשתי והוא כני"ל] ועפ"ז קי' ביותר על הבי"ח דמבואר - לא רק שבהך דחולין אייז מצד הדין דטעם מצה, כ"א גם - שבהך דחולין קכ ע"א ופסחים לה ע"א אינו כלל מצד דיני מצה כ"א שאייז אכילה (ולהעיר דמתד"ה לחם עוני בחולין שם, שכי' הומלי"ל נמי אכילה כתי' ביי, משמע לכי' דלא כהני"ל, אלא שהתי' של הגמ' (ולא מה דהומ"ל) הוא מצד דיני מצה) כלל. וק"ל.

ולהעיר דלכי' הקושי על הבי"ח הוא גם מפירש"י בברכות לח: שם על אתר, דבהוי"א של הגמ' רצה לדמות הך דר"י דאיי במצה מבושל לדיני ברכות ועיז מתרץ דדינא דר"י הוא משום דבעינן טעם מצה, והנה בהוי"א של הגמ' בד"ה יוצאין ברקיק השרוי פירש"י "...וקרינן ביי לחם עוני, אבל לא במבושל דתו לאו לחם איקריי עכ"ל. ועיז מתרץ הגמ' דבעינן טעם מצה וכו', ומבואר להדיא דהך סברות דלחם עוני ודטעם מצה לא שייכי להדדי.

ובדא"פ אולי יש לומר הסברת החילוק ובהקדם דחנה הקשו באחרונים (בבי"ח הני"ל ובצ"פ הני"ל ח"ב ועוד) דאיך אפ"ל בעינן טעם מצה וליכא, והרי קי"ל בלע מצה יצא, משמע דלא בעינן טעם מצה? ומתרץ בבי"ח שם דחא דבעינן טעם מצה הוא שיחי ראוי לטעום (וכי' עי"ד כל הראוי לבילה וכו') ומשמע דענין הטעם הוא לא מצד הגברא דצריך לטעום, ומי"מ מסתבר דענין הטעם הוא דשייך מצד הגברא, וי"ל דהביאור בהדין שהמצה צריך להיות מצה כזו שהאדם יכול לטעום אותה, וי"ל דהסברא דבעינן לחם עוני הוא דאייכ חפצא דמצה מצ"ע, (ולא מצד חיסרון שאינה ראוי להגברא) ועצ"ע בכ"ז.

ועכ"פ בזה אולי אפשר ליישב מה דכתב הרמב"ם בהלי חוי"מ ס"ו ה"ב "בלע מצה ומרור כאחד ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא שהמרור כטפילה להמצה" עכ"ל. והשיג עליו הראב"ד וז"ל "אי"א אי"ז טעם למרור אלא שאינו טועם טעם מרור אי"כ לועסו" עכ"ל. וכי במי"מ "ונדמה לו שמ"ש כו' שהמרור כטפילה להמצה שהוא נתינת טעם למ"ש ידי מרור לא יצא כו' ואי"ז כוונת רבינו אלא נתינת טעם מפני מה יוצא י"ח מצה ואין המרור מפסיק" עכ"ד ע"ש. והקשו עליו חרי כתב הרמב"ם להדיא בפ"ג ה"ה מהל' אבות הטומאה וז"ל "הכורך כזית מבשר נבלת עוף הטהור בחזרת וכיו"ב ובלעו אע"פ שלא נגע בגרונו הי"ז טמא כו' עכ"ל וכי בכ"מ "וחטעם נר' דכיון דחזרת מין מאכל הוא מין במינו אינו חוצץ ע"כ וא"כ ק' איך ביאר דמ"ש הרמב"ם שהמרור כטפילה להמצה מבאר הטעם שאין המרור חוצץ להמצה?

ואולי אפ"ל כוונת הרמב"ם באו"א קצת עפ"י דין הנ"ל דבעינן טעם מצה, וכנ"ל דהמצה צ"ל ראוי כשנאכלת שהאדם האוכלה יטעום אותה, וא"כ לכאוי כשכרך מצה במרור חרי אכילת המצה היא באופן שאין להאדם היכולת לטעום אותה (בפשטות הפ"י וכמ"ש ברשב"ם פסחים קטו ע"ב שם בדי"ה בלע ישלם טעם טעם מצה וגם לא נגע בגרונו שהמרור חוצץ בינתיים) וא"כ איך יצא ידי אכילת מצה חרי בעינן טעם מצה וליכא? ואולי ע"ז מתרץ הרמב"ם שהמרור כטפילה להמצה דאם המרור לא היתה טפילה להמצה הי' נחשב שהמצה מצ"ע אינה ראוי להיות נטעם אבל כיון שהמרור טפילה להמצה לכן כשמתחשבים עם המצה אין מתחשבים עם המרור ביחד עמה, ולכן נחשבת המצה עצמה כראוי להיות נטעמת ע"י האדם ורק שבפועל לא טעמה וק"ל ועי"ל ואכ"מ.

חתי א. יעקבי
- תות"ל 770 -

מ א מ ר י כ " ק א ד מ ו " ר ש ל י ט " א

יא. במאמר ד"ה מצה זו ש.ז. כתב: "דהציווי על אכילת מצה הוא לפני חצות", ובהעי' 7: "שחרי בפסח כתיב ומצות על

מרורים יאכלוהו (שם, ח) והפסח אינו נאכל אלא עד חצות (רמב"ם הלי ק"פ ספ"ח) - לקו"ת שם יג, ב. סה"מ תשי"ד שס"י.

ולכאוי צ"ע המ"מ לרמב"ם הלי ק"פ, דלשון הרמב"ם הוא (פ"ח הלי טו): "כבר ביארנו בכ"מ שאין הפסח נאכל אלא עד חצות כדי להרחיק מן העבירה ודין תורה שיאכל כל הלילה עד שיעלה עמוד השחר" - וא"כ נמצא שגם זמן מצה הוא כל הלילה עד עמוד השחר, וכ"כ ברמב"ם פ"ו מהלי חו"מ ה"א שמצותה כל הלילה, וע"י מ"מ שכתב שזהו משום שפסק ככ"ע דק"פ מה"ת מצותה כל הלילה (וידוע השקו"ט אי יש חיוב דרבנן עכ"פ לאכול מצה לפני חצות כמו ק"פ, ומסת"מ הרמב"ם משמע שאפי" מדרבנן יכול לאכול כל הלילה - וראה המצוין ברמב"ם פרנקל, ועוד), וא"כ ע"כ המבואר בהמאמר הוא להדיעות שפסק כראב"ע דק"פ - וממילא מצה - הוא עד חצות, אבל עכ"פ אינו לשיטת הרמב"ם.

ובלקו"ת המצוין בהע" 7 שמביא הא דהפסח אינו נאכל אלא עד חצות, י"ל הכוונה להמבואר בזבחים נז, ב שהוא אליבא דראב"ע ודין מה"ת (ושם עוד אוקימתא - שהוא אליבא דר"ע ומדרבנן) ע"ש, ועפ"ז הוא שמבאר בחסידות שהחיוב דמצה מה"ת הוא עד חצות (דלא מסתבר דבפסח מצרים - שעלי מדובר בחסידות - הי כבר הגזירה וסייג שלא לאכול הפסח אחר חצות). ועד"ז י"ל הכוונה בסה"מ תשי"ד ע" 171 (שמציין בהמאמר).

ומענין לענין יש להעיר, דבסה"מ תשי"ד שם בהע" ד"ה דמחצות הלילה: "ראה בכל זה פסחים קכ, א ושם. טוש"ע או"ח ריש סי' תע"ז".

ולכאוי צ"ב הציון לסי' תע"ז, שמבואר שם הדין של אפיקומן, שלכאוי אינו ראי' לדינו של מצה, דהרי אפיקומן הוא זכר לק"פ (לרוב דיעות, וכ"ה ההלכה), ופסח הי נאכל לפני חצות או מה"ת (אליבא דראב"ע או דרבנן (משום סייג אליבא דר"ע), אבל יתכן אי קיי"ל כר"ע שהגם שמצד דין אפיקומן צריך לאכול לפני חצות, כמו הק"פ שהי נאכל לפני חצות משום סייג, אבל מ"מ מצות אכילת מצה מקיים אפי" אחר חצות, וני"מ לאחד שלא אכל מצה לפני חצות אי מברך על אכילת מצה אחר חצות, וכמ"ש באחרונים בכ"ז - ראה שו"ת בית הלוי

ח"א ס"י ל"ד ובכ"מ ואכמ"ל בזה. וא"כ לכאוי מדין של אפיקומן אין רא"י לדין של מצות מצה. ולכאוי ה"י לציין לשו"ע אדח"ז ס"י תנ"ח ס"ב ותרל"ט ס"כ ששם מפורש דין מצה לפני חצות מה"ת ע"ש, וצ"ע.

הרב ישראל ניומאן
- כולל אברכים חב"ד -
מעלבורן אוסטרלי

יב. בד"ה והחרים שנה זו, מבאר בפרק ג' "שהגאולה פרטית שנעשית ע"י קיום המצוה כדבעי הוא לא רק בעת קיום המצוה אלא שזה נמשך גם אח"כ. וע"ד המבואר בתניא . . יחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד, שזה (היחוד למעלה) פועל גם על האדם למטה, עדי"ז הוא בהענין דפדה בשלום נפשי שנעשה ע"י קיום מצוה שהוא נצחי למעלה וגם למטה . . ופועלת במשך כל ימי חייו וכו' ע"כ.

וצריך ביאור במה שכתוב שהיחוד פועל על האדם למטה באופן נצחי וכו', דלכאורה משמע מתניא שם (פכ"ה) להיפך וכמ"ש שם:

"אלא שלמטה הוא תחת הזמן ובאותה שעה לבדה שעוסק בה .
. כי אח"כ אם עוסק בדבר אחר נפרד מהיחוד העליון למטה".

ואולי י"ל ע"פ הנתי' בשיחת ליל שמח"ת תשח"י (נעתק בקיצור בלקוטי ביאורים בתניא על אתר) שמקשה ממה שארז"ל "עבירה מכבה מצוה".

ומבאר שזה שעבירה מכבה מצוה אינו אלא בנוגע לשכר המצוה ובנוגע לפעולתה על הנפש, אבל בהנוגע לעצם המצוה, הרי הוא נצחי (למעלה) וכמ"ש בתניא. (ע"כ).

ומזה יובן ג"כ במאמר ד"ה והחרים, שזהו מ"ש שיחוד זה שלמעלה - "פועל גם על האדם למטה" - שאעפ"י שהאדם מיוחד למטה רק בעת הקיום מ"מ הפעולה קיימת גם למטה באופן נצחי (ובענינו הגאולה פרטית).

אלא שעדיין צריך להבין, דמשמע עכ"פ מהמאמר כאן, שהפעולה למטה הוא גם נצחי, והלא אמרז"ל עבירה מכבה מצוה, ונתי משיחה הנ"ל שזה קאי על הפעולה, שהפעולה בנפש נכבה ע"י עבירה.

הנה לכן יש להוסיף מ"ש בהמשך שיחה הנ"ל שעבירות אין להם מציאות ובסוף מתבטלים וכו' ראה שם.

ולפי"ז י"ל בדרך אפשר שמה שעבירה מכבה פעולת המצוה למטה, הוא רק לפי שעה עד אשר ישוב בתשובה, ואח"כ יש לו גם פעולת המצוה, היות שהמצוה בעצם היא נצחי (וכמבואר בשיחה).

ולענין זה אולי יש להעיר ממ"ש בקוני אחש"פ ד"ה כימי צאתך תשליט בפ"ג, שכתוב שם, שכל יום מתבררין עוד ניצוצות ועוד ניצוצות וע"י מתקרבים לביאת המשיח וכו'.

ובהערה 9 שם :

"ואף שבכל יום מיתוספים גם ענינים בלתי רצויים - הרי אלו הם מתבטלים ע"י יסורים רח"ל או ע"י תשובה ובפרט ע"י תשובה מאתבה שעל ידה זדונות נעשים כזכיות (יומא פי"ו ע"ב), משא"כ הענינים דתומ"צ המיתוספים בכל יום - הם נצחיים וכו'".

וכל זה מדובר בנוגע הפעולה בנפש ובעולם, גאולה פרטית והגאולה הכללית כו' (למטה).

התי מיכאל חנוך גאלאמב
- תות"ל 770 -

ר מ ב " ס

ג. בש"ז. חל ערב פסח ביום הרביעי ועשו "עירוב תבשילין" וכמו"כ היו כמה שעשו "עירובי חצירות" בערב פסח. ושאל אחד שיש לעיין בזה אם לקחת פת ותבשיל בשביל עירוב תבשילין

וכמו"כ פת לעירובי חצירות כדינם, ויאמר ברכת המצות בברכה אחת הן על עירוב תבשילין והן על עירובי חצירות על שניהם אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות ערוב ואח"ז יאמר בדין יהא שרא לנא לאפויי וכו' של עירוב תבשילין ובדין יהא שרא לנא לאפוקיי וכו' של עירובי חצירות (אם אמירה זו של בדין יהא שרא מעכבת בכלל? עיין בקו"א בשו"ע של אדה"ז הלכות י"ט סימן תקכ"ז סעיף ה' בקו"א (א) שם).

אולי יש להעיר לזה מהרמב"ם (הלכות מעשר פ"א ה"י ט"ז) וז"ל: "המפריש מעשר זה מברך תחלה כדרך שמברכים על המצות וכן מברך על מעשר שני ועל מעשר עני ועל מעשר מן המעשר ומברך על כל אחד בפני עצמו ואם הפריש הכל זה אחר זה מיד ולא שח ביניהן כוללן בברכה אחת ומברך להפריש תרומות ומעשרות" עכ"ל. הרי הלכה פסוקה שעל כמה מצות כמו הפרשת תרומות ומעשרות חמש מצות תרומה, מעשר ראשון, מעשר שני, מעשר עני, תרומת מעשר וכוללן בברכה אחת להפריש תרומות ומעשרו.

ועוד בעירוב תבשילין ועירובי חצירות אומרים אותה ברכה ממש (ואין מוסיפין בברכה) ועל שניהם אומרים על מצות ערב.

הרב ישע"י זוסיא פלדמן
- תושב השכונה -

יד. בא' הקובצים נדפס הערה מהרב שלום דובער ש"י נאטיק מצרפת במנין המצות הקצר (המופיע לאחרי ההקדמה) של הרמב"ם.

בעשה נו, נח, הוא מעיר דבפסח ראשון לא הזכיר שיאכלוהו ביחד עם מצה ומרורים משא"כ בפסח שני שהזכיר.

וי"ל הביאור בזה בפשטות, ע"פ המבואר בכ"מ בנוגע למנין המצות הנ"ל, שהרי לא בא הרמב"ם כאן לבאר ענין המצות וכו', כי אם להזכיר ולפרט מה הן המצות וכו', ומאיזה פסוק לומדים זה, וע"כ מקצר הרמב"ם וכו', ואינו מקפיד להגדיר את המצוה כי אם נצמד ללשון הפסוק שמביא כמקור.

ראה בכל הנ"ל הקדמת הרמב"ם לספר המצות. לקו"ש חכ"ב עי' 22 הערה 11. ושם עי' 123 הערה 9. פאר המלך על הרמב"ם הלי תפילין לר"ה ש"י גרינברג עי' מו. נמוקי מהרא"י בראש הלי חמץ ומצה (תועתק בביאורו של קאפח שם). ועוד מבואר בזה בכ"מ.

ובהנ"ל מבואר גם ל' הרמב"ם כאן בנוגע לאכילת הפסח שבנוגע לפסח ראשון הוא מביא הפסוק בפי' בא יב, ה "ואכלו את הבשר (בלילה הזה עלי אש)" ע"כ הוא כותב "לאכול בשר פסח שלי". ובנוגע לפסח שני הוא מביא הפסוק בפי' בהעלותך ט, יא "על מצות ומרורים יאכלהו" ע"כ הוא כותב "לאכול את בשר פסח שני על מצה ומרור".

עוד העיר הרב נאטיק על השינוי במנין המצות על סדר ההלכות (לאחרי מנין המצות הקצר) מצות ה. ו. שבפסח ראשון הזכיר מצה ומרור. והשמיטו בפסח שני. ברמב"ם מהדורת קאפח אין שינוי זה. וכמו שנמצא לפנינו במנין המצוה בראש הלי קרבן פסח.

עוד העיר הרב הנ"ל בדברי הרמב"ם הלי יסודי התורה פי"ז הי"ב "הנביאים . . . כשמתנבאים אבריהם מזדעזעין . . . כמו שנאמר דניאל והודי נהפך עלי למשחית" וצ"ע מסנהדרין צ"ד רע"א שדניאל לא הי' נביא.

אמנם עיין מהרש"א שם ע"פ דברי רש"י מגילה ג, א .

הרב משה אהרן חיימסאהן
- כפר חב"ד, אה"ק -

נ ג ל ה

טו. בסדר ספירת העומר, אחרי ברכת ספיה"ע, כותב כ"ק אדמוה"ז: יכוין לספירה של אותו הלילה ולתיבה אחת של אנא בכח ותיבה אחת של מזמור אלקים יחננו ואות א' מפסוק ישמחו. ע"כ.

וצלה"ב:

הכוונה כוללת ד' דברים, והם הם מהתפלות וכוי שאומרים אחרי הספירה דאותו יום.

אמנם, הסדר כפי שהכוונות נמנו, אינו כפי סדר התפלות כוי, ומה גם, (כמעט) בסדר הפוך ממש, כדלקמן.

סדר הכוונות הוא:

- א) ספירה של אותו לילה (חסד, גבורה כוי).
- ב) תיבה אי של אנא בכח.
- ג) תיבה אי על מזמור אלקים יחננו.
- ד) אות אי מפסוק ישמחו.

ואילו סדר אמירת דברים אלו (התפלות וכוי הכוללים מילים אלו) בפועל, הוא בסדר שונה לגמרי:

- ג) אלקים יחננו.
- ד) ישמחו.
- ב) אנא בכח.

א) ספירה השייך לאותו הלילה.

*

עוד יש להעיר מהסדר דהכוונות כפי שנדפס אצל כל יום ביומו:

החל מסוף שורה האי (אחרי "היום . . לעומר"): ד) ובשורה הב' (אחרי תיבת "הרחמן"): ג) ב) א).

וזוהו כפי שנדפס בסידור תורה אור ותהלת ה'.

אבל בסידור תפלות מכל השנה הסדר הוא בשורה האי: ("הרחמן" ד), ובשורה הב': ב) ג) א).

הרב לוי גאלדשטיין
- תושב השכונה -

ש ו נ ו ת

טז. בענין מ"ת - נאמר בחז"ל שמי"ת לא יהי' בי פעמים, אלא שכל הגילויים שלאחר מכן כלולים במי"ת וכמו שנאמר: "כל מה שתלי ותיק עתיד לחדש הכל נאמר למשה מסיני", אלא שבמי"ת ניתן הכלל, ואח"כ התלי ותיק גילה הפרט מהכלל ע"י עיונו בלימודו.

והנה בנוסף לזה - במי"ת נכלל גם החידוש דלעת"ל, והגם שגבי לעת"ל כתיב תורה חדשה מאיתי תצא? י"ל ע"ד מה שמבואר גבי מה שתלי ותיק מחדש כבר נאמר למשה מסיני שמחדש הפרט, ועד"ז במי"ת כלול הגילוי דלעת"ל בכלל אלא שלעת"ל יתגלה בפרטיות.

וע"ז שאלתי את כ"ק אדמו"ר שליט"א - דאם הכל נאמר למשה בסיני, אח"כ מה החידוש דלעת"ל, הרי גם התלי ותיק יכול לחדש בזמן הזה?

וע"ז הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות וזלה"ק:

"כמה דרגות בחידוש ועד אין ערוך - כנראה גם בלימוד בחדש בישיבה גדולה וכו'" עכלה"ק.

והפירוש בזה - דהגם שהכל נכלל למשה בסיני הן מה שהתלי ותיק מחדש, והן הגילוי דלעת"ל, אלא שיש חידוש שניתן להתגלות בזה"ז - מה שהתלי ותיק מחדש, ויש חידוש שהוא באי"ע ואינו מתגלה בזה"ז, ויתגלה רק לעת"ל.

ויש לדייק זה דיתירה מזו - בהדוגמא שמביא כ"ק אדמו"ר שליט"א מביא דרגות בלימוד של התלי ותיק עצמו, וכ"א באי"ע לגבי חבירו.

וכשם שבלמוד של התלי ותיק עצמו יש חידושים בדרגות, עד"ז בגילוי דלעת"ל, שיהי' חידוש באי"ע.

הרב שאול משה אליטוב

- שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א -

בואנוס איירעס, ארגענטאינא

יז. בסה"מ תרמ"ד ע"י רסא נדפסה רשימה-ביאור על פרק כב שבשער היחוד לאדהאמ"צ, בסה"מ תרמ"ו ע"י כב צויין לביאור נוסף שלו על פרק אי שבשעה"י זז"ל: "וכמבואר אצלנו במ"א בביאור פ"א דשער היחוד" שסגנון זה "אצלנו" בד"כ כוונתו לביאור שלו עצמו, אך הביאור לפרק זה לא נמצא לע"ע תח"י.

והנה מהני"ל משמע שכ"ק אדמו"ר ני"ע רשם במשך שנות תרמ"ד-ו ביאורים לשער היחוד.

אלא שעדיין יש לברר ולעיין האם רשם את הביאורים על סדר הפרקים וא"כ ישנם לפחות עד פרק כ"ב (אלא שלע"ע לא הגיעו לידינו, בדוגמת כמה מאמרים שנרשמו ברשימות מאמרו ולע"ע לא נמצאו תח"י), או שמלכתחילה רשם על פרקים מסויימים בדוגמת ביאורו על פרק י"ב שבאמרי בינה שנדפס בריש סה"מ תרמ"ו.

הרב שלום יעקב חזן
שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א
- רסיפה, ברזיל -

יח. לפתגמו הידוע של כ"ק הרי"צ בן אדמו"ר הצמח צדק בשם אביו, שהוא מתפלל באריכות "בציבור" היינו לצבור את כל כוחות הנפש ואת כל ניצוצות הקדושה, (הובא בלקוטי שיחות ח"יב עמ' 477) - יש לציין מקור מדברי הרמ"ק בפרד"ס שהובאו בשלי"ה מסכת שבת (בדפוס אמשטרדם קלח, א) בפירוש "ישלים פרשיותיו עם הציבור" ש"ציבור" היינו כל עשר הספירות, עני"ש.

הרב י. גינזבורג
רב מקומי - עומר
- אח"ק -

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' שלום ישעיה ב"ר מנחם מענדל ע"ה

דייטש

נפטר ה' אייר ה'תשכ"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

*

נדפס ע"י

בנו הרה"ח ר' יוסף יצחק וזוגתו שיחיו

דייטש